

Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta

Pedagogická fakulta
Univerzita Hradec Králové

Hodnocení diplomové práce

Posudek oponenta práce

Jméno autora: Rybínová Pavlína

Název práce: *Možnosti uplatnění sociální pedagogiky ve výkonu trestu odnětí svobody.*

Oponentka práce: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová, Ph.D.

Téma práce je aktuální a souvisí především s praxí studovaného oboru. Téma je rozvíjeno v kontextu resocializace odsouzených, autorka představuje také nové netradiční postupy práce s odsouzenými.

Cílem práce je „*popsat možnosti sociálně pedagogického působení na odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody zejména za využití terapie a změny prostředí*“ (str. 11). Na takto definovaný cíl navazuje i cíl empirické části, který se zaměřuje na vliv prostředí věznice (str. 11). Volba tématu je ve shodě se studovaným oborem.

Obsahová struktura práce reflektuje zvolené téma. První kapitola rámcově seznamuje s pohledem autorky na vymezení sociální pedagogiky, nastiňuje vztahy k ostatním vědním disciplínám. Podrobněji se také autorka věnuje možnostem sociálně pedagogické terapie v prostředí věznic a konceptualizaci prostředí. Slabinou této části práce je menší počet zdrojů, které tvoří hlavní osu popisované problematiky. V rámci celé první kapitoly autorka čerpá celkem ze čtyř knih a dvou slovníků. Přičemž publikace, na kterých text stojí, věnují tématu pouze dílčí část textů. **Pro vytvoření základu textu jsou zvolené zdroje vybrány dobře a odpovídají zaměření, ale mohly být doplněny o další zdroje, které by téma dále rozpracovaly.**

Druhá kapitola je věnována problematice vězeňství v ČR. Autorka seznamuje čtenáře s legislativním kontextem výkonu trestu odnětí svobody, charakteristikou vězeňského systému. Autorka komplexně popisuje takřka všechny oblasti popisující chod, organizaci a správu věznic v ČR i výkon trestu samotný. Text druhé kapitoly se opírá o šest zdrojů, opět figuruje slovník, dále čerpá autorka ze zákona, přílohy časopisu Vězeňská služba, online stránek a vnitřního řádu věznice. Často jde o zdroje, které jsou dobře dostupné v elektronické podobě, v podobě v jaké jsou informace předkládány, bylo jejich zpracování tedy poměrně nenáročným procesem. O to více by tedy měl být text propracovaný a propojený. **Autorka text kapitol pouze dobře provazuje, ale zůstává v rovině představení základních poznatků či informací.**

Třetí kapitola se svým zaměřením přibližuje k jádru zkoumané problematiky. Dílčí části třetí kapitoly se věnují programu zacházení, pracovním aktivitám odsouzených, vzdělávacím aktivitám, speciálně výchovným aktivitám i zájmovým aktivitám. Autorka věnuje pozornost také extramurálním aktivitám, které pomáhají formovat a udržovat vnější vztahy odsouzených. Samostatná dílčí část je věnována specializovaným oddělením a programům. Také v této části práce dominují elektronické zdroje či dílčí části převážně učebních textů.

Čtvrtá kapitola svým názvem slibuje zaměření k jádru zvoleného tématu. Autorka však nepřistupuje k hlubší konceptualizaci vlivů prostředí, ani k hlubšímu rozboru možností pedagogizace prostředí. Text čtvrté kapitoly je z větší části věnován popisu nového projektu Otevřená věznice. Popisnému charakteru této kapitoly odpovídá i volba zdrojů.

Celkově hodnotím zpracování prvních čtyř kapitol jako přijatelné. Mám však velké výhrady k práci s literaturou (viz výše v textu). Autorka v rámci každé z kapitol především představuje systém či dílčí projekty, menší část textu se dotýká možností sociálně pedagogické intervence v prostředí věznic.

Pátá kapitola seznamuje s provedeným výzkumným šetřením. Autorka práce si stanovila cíl empirického šetření v tomto znění: *Cílem empirické části závěrečné práce je zjistit, zda a jakým způsobem prostředí věznice ovlivňuje chování odsouzených včetně možností pozitivního přetváření vězeňského prostředí.*“ (str. 55). Na takto stanovený cíl navázaly výzkumné otázky, které autorka strukturovala takto:

1. *Má prostředí věznice vliv na chování odsouzených?*
  2. *Jakým způsobem ovlivňuje prostředí věznice (materiální i sociální) chování odsouzených?*
  3. *Jakým způsobem měnit prostředí věznic, aby mělo pozitivní vliv na chování odsouzených?*
- (str. 55).

Výzkumný vzorek tvořili pracovníci věznic, celkem bylo realizováno deset rozhovorů. Autorka se rozhodla téma práce zpracovat za pomoci kvalitativní strategie. Zde mám několik kritických poznámek k podobě předloženého plánu a k možnostem zvolené výzkumné strategie.

Znění první výzkumné otázky vnímám jako problematické. Otázka nesměřuje do hloubky tématu, takto položená otázka se jeví poněkud nadbytečná. Těžko by se hledala v odborné veřejnosti osobnost, která by na takto položenou otázku odpověděla záporně. **Vědeckovýzkumné otázky kladené v rámci kvalitativně vedených šetření, by měly tematizovat hloubku zvoleného problému. To se první otázce nedaří, o něco lépe jsou na tom druhá a třetí otázka,** ale i zde vnímám jisté rezervy.

Rozpačitě pohlížím i na volbu výzkumného vzorku, jsou do něj zahrnuti pracovníci pohybující se v různém kontextu zkoumané problematiky. Taková volba nedává příliš smysl a může komplikovat i vyhodnocení výzkumu. Což naznačují i závěry výzkumu.

Za ne příliš vhodnou považuji i interpretaci výzkumných zjištění. **Autorka neprovádí analýzu,** o tu se ani nepokouší, ale **předkládá pouze sumarizaci odpovědí na jednotlivé tazatelské otázky.** Ve vyhodnocení výzkumných otázek se čtenář dozvídá, že prostředí věznice má na odsouzené negativní vliv, přičemž roli hraje i typ věznice. Takové zjištění bylo možné předpokládat. **Je škoda, že se autorce nepodařilo hlouběji konceptualizovat vybrané problémy o kterých respondenti hovořili** (např. klima pracovního týmu věznice, zázemí pro výkon povolání a jeho vliv na utváření klimatu věznice).

Nejblíže se podstatě zvolené výzkumné strategie přibližuje třetí výzkumná otázka. Ve výstupech autorka otevírá také podnětné téma zaměřené k limitům estetizace vězeňského prostředí. **Celkově hodnotím provedené výzkumné šetření jako přijatelné,** své výhrady k některým postupům jsem uvedla výše. Výstupy výzkumného šetření však i přes uvedené dílčí nedostatky považuji za podnětné. Logika výzkumu je kompaktní, provedený sběr dat proběhl sice v upravené podobě, ale vzhledem k okolnostem přijatelně. Výstupy šetření jsou prezentovány za pomoci souhrnů výroků respondentů, což není optimální, ale jako celek je výzkumné šetření přijatelné.

Jazyková a formální stránka práce je na přijatelné úrovni. Místy se objevují překlepy, které pramení spíše z přehlédnutí při konečné kontrole textu (str. 42).

Práci se zdroji považuji za slabší část práce. Jednotlivé kapitoly jsou vystavěny vždy jen na omezeném počtu zdrojů, přičemž z celé publikace je využita jen její menší část (kapitola), téma tak není propracované do hloubky, ale zůstává jen v rovině základního popisu. Autorka

se také často opírá o slovníky, webové stránky, vnitřní předpisy či novinové články. Tento druh zdrojů může tvořit doplnění, ale neměl by převažovat.

Je také patrné, že pro tvorbu práce posloužily i jiné zdroje, např. tato pasáž „*Na známé škále životních událostí dle Holmese a Rahe se řadí pobyt ve vězení na 4 místo...*“ (s. 38) také vychází z nějakého zdroje, který není uveden.

Konkrétní náměty, připomínky nebo otázky vyžadující doplnění u obhajoby:

1. Ne straně 13 se věnujete rozboru definic sociální pedagogiky, prosím o explicitní upřesnění kritérií, která Vámi citované definice rozdělují na užší a širší pojetí.
2. Na str. 15 uvádíte: „*Přetváření deviantních dospělých osobností je však velmi složitý proces, který spíše než výchovou můžeme nazývat terapií, ta zahrnuje kromě výchovy i další pedagogické působení na jedince.*“ Prosím o bližší specifikaci dalších možností pedagogického působení na jedince.
3. Jaký je Váš názor na projekt Otevřená věznice, představuje budoucnost vězeňství?

Navrhované hodnocení:

A   B   C   D   E   F

28. 4. 2021

Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová Ph.D.